

A.Q. QULİYEV, F. A. MİRZƏYEV, R. Ş. ALİYEV, Y. İ. ƏLƏSGƏROV

Heydər Əliyev adına AAHM

SURİYA MÜHARİBƏSİNDƏ RUSİYA VƏ SURİYA SİLAHLI QÜVVƏLƏRİNİN DÖYÜŞ ƏMƏLİYYATLARININ TƏDQIQI

Məqalədə Suriya Ərəb Respublikasının qısa yaranma tarixi, onun HHM qoşunlarının yaradılması, formalaşması və keçdiyi döyüş yoluna toxunulmuşdur.

Şimaldan Türkiyə, şərqdən İraq, cənub-qərbdən İordaniya ilə sərhədləri olan Suriyanın qərb sərhədləri Aralıq dənizi ilə məhdudlaşır. Suriyanın mürəkkəb geosiyasi mövqeyi və əhalisinin dini-etnik müxtəlifliyi bu ərazilərin tarixən müharibələrin, yürüşlərin və müxtəlif ziddiyyətli münaqişələrin səhnəsinə çevirmişdir.

1947-ci ildə müstəqilliyini elan edən Suriya, sonradan Misirlə birləşərək Birləşmiş Ərəb Dövləti yaratdılar. Lakin bu, uzun sürmədi, 60-cı illərin əvvəlində Suriya ayrılaraq Suriya Ərəb Respublikasının müstəqilliyini yenidən elan etdi. Yarandığı ilk vaxtlardan müxtəlif xarici qüvvələrin təzyiqi ilə rastlaşan Suriya özünün Silahlı Qüvvələrini və onun tərkibində Hərbi hava qüvvələrini (HHQ), eləcə də Hava hücumundan müdafiə (HHM) qoşunlarını yaratdı.

Suriyanın HHM bölmələri Silahlı Qüvvələr təşkil olunan zaman yaradılıb, onun bir hissəsi quru qoşunlarının, digəri isə HHQ tərkibində idi. Onlar, çapı 23 mm-dən 100 mm-ə qədər olan sovet istehsalı zenit artilleriyası ilə silahlanmışdılar. HHM bölmələrinin silahlanmasında kəmiyyət etibarlı ilə ən çox 3CY-57-2 və 3CY-23-4 zenit-artilleriya qurğuları üstünlük təşkil edirdi. Onların tapşırığı Suriyanın HHQ-nin qırıcı aviasiyası ilə birgə fəaliyyət göstərərək Suriyaya qarşı hava hücumlarını dəf etmək idi [1-6].

1967-ci ilin altı günlük müharibənin məğlubiyyətindən (106 təyyarədən 60-a qədəri məhv edilmişdir) sonra, Suriya rəhbərliyi zenit-raket kompleksləri ilə silahlanmış HHM qoşunlarının yaradılmasının vacibliyinə üstünlük verdilər.

İlk iki CA-75M kompleksi (divizion) 1968-ci ildə, növbəti 4 kompleks isə 1969-cu ildə SSRİ-dən Suriyaya gətirildi. 1973-cü ildən etibarən C-75 "Волга" kompleksləri gətirilməyə başlandı. Həmin dövrdə SSRİ tərəfindən Suriyaya 6 CA-75M "Двина-АК" və 52 ZRK C-75(M3) "Волга" zenit-raket kompleksləri verilmişdir.

1972-ci ildə ZRK C-125 və C-125M "Печора", 1973-cü ildə 2K12E "Квадрат" zenit-raket komplekslərinin tətbiq edilməsinə başlandı. 1973-cü ildən etibarən sovet istehsalı olan 6 ədəd П-14Ф RLS "Лена" radiolokasiya stansiyalarının bazasında radiolokasiya stansiyalarının şəbəkəsi yaradıldı.

ZRK-ların bir qismi sovet zabıt və əsgərləri ilə komplektləşdirilmiş, yəni divizion variantında gəlirdilər və suriyalılara komplekslərlə işləməyi öyrədirdilər. Öyrədildikdən sonra komplekslər Suriya ordusuna təhvil verilirdi.

1973-cü ildə "Məhşər günü" adlanan müharibənin başlanmasına qədər Suriyanın HHM qoşunları 12 divizion C-75M ZRK, 8 divizion C-125 ZRK, 14 batareya "Квадрат" ZRK və 1000-ə qədər zenit toplarından təşkil olunmuşdur.

1973-cü ilin müharibəsindən sonra HHM qoşunlarının material hissələrinin təkmilləşdirilməsi və gücləndirilməsi davam etdirildi. 1973-cü ildən 1982-ci ilədək Suriya HHM silahlanmasına 42 kompleks C-75M "Волга" ZRK, 34 kompleks C-125M "Печора" ZRK, 50 kompleks "Квадрат" ZRK, 63 kompleks "Оса" ZRK gətirildi. Radiotexniki bölmələrə RLS П-35, П-37, П-12, П-15 radio hündürlük ölçən ППБ-11, ППБ-13 verildi. Ayrı-ayrı illərdə CA-75M ZRK, C-125M ZRK, П-14 RLS modernizə olundu.

1973-cü il müharibəsindən sonra aparılan və 1974-cü ilin 5 iyun tarixinədək davam edən “zəiflətmə müharibəsində” qarşı-qarşıya duran hər iki tərəf aviasiya, artilleriya və HHM vasitələrini aktiv istifadə edirdilər. 1978-ci ildən Livan səmalarında İsrail aviasiyasına qarşı döyüşlər başlandı. Livanda Suriya qoşunlarının havadan müdafiəsi üçün 19 diviziondan ibarət “Fəda” HHM qruplaşması yaradıldı, onlar Bekaa dərəsində döyüş düzülüşlərinə açıldılar. Tərkibi üç zenit-raket alayından: cəmi 15 divizion “Kvadrat” ZRK-dan, bir qarışıq zenit-raket briqadasından: iki S-75M “Болга” və iki C-125M “Печора” divizionundan ibarət idi. Briqadaların komanda məntəqələri və divizionların start mövqələri 3CV-23-4 özüyəriyən zenit artilleriya qurğuları və “Срела-2” DZRK ilə mühafizə olunurdu.

Suriya ordusunun Livanda güclü itkilərini nəzərə alaraq onların hava zərbələrindən daha keyfiyyətli qorunması məqsədilə Suriya HHM-nin gücləndirilməsi üçün SSRİ 1983-cü ilin yanvarından başlayaraq xüsusi formalaşmış iki zenit-raket alayını (uzaq fəaliyyətli “Veqa E” S-200 ZRK ilə silahlanmış) göndərdi. Onların hər birisi iki atəş və bir texniki diviziondan ibarət idi. 220-ci Zenit-raket alayı Dəməşqdən 40 km qərbdə Dumeyr şəhərinin yaxınlığında, 231-ci alay isə Xoms şəhərinin 5 km şərqində yerləşdirildi. Həmin ərəfdə Suriyaya S-125M1A “Печора” ZRK (4 atəş, 1 texniki divizion olmaqla) tamamilə Sovet hərbi quluqçuları ilə komplektləşdirilərək göndərildi. Elə həmin ildə Suriya altı S-75M3 “Болга” ZRK aldı.

Suriya və Livan ətrafında vəziyyət stabilləşəndən sonra 1984-cü illin iyulunda SSRİ rəhbərinin qərarına əsasən Sovet ordusunun hissə və bölmələrinin çıxması barədə qərar qəbul olundu.

Müharibədən əvvəl aparıcı Qərb mətbuatında Suriyanın HHM qüvvələrinin müasir aviasiyaya qarşı nə qədər davamlı ola biləcəyi haqqında yazılar dərc olunmağa başlamışdı.

Qeyd etmək lazımdır ki, Suriyanın HHM vasitələri Livianın, İraqın və keçmiş Yuqoslaviyanın HHM-dən həm sayca çox idi, həm də daha müasir idi və onun effektivliyi tətbiq zamanı ortaya çıxacaqdır. Bu vəziyyət Suriyaya qarşı koalisiya ölkələrinə onun neytrallaşdırmaq üçün uzun əməliyyat keçirtmək lazım idi.

Müasir müharibələr göstərir ki, müharibə aviasiya və raket zərbələrindən başlaya bilər. Livianın məğlubiyyətinin əsas faktoru, onun rəhbərlərinin son illərdə öz silahlı qüvvələrinə şərti yanaşması idi. Xüsusilə bu HHM-ə aid olub, həm texniki həm də ki, şəxsi heyətin hazırlığı baxımından 1980-ci ilin axırının səviyyəsində qalmışdır.

Belə ki, NATO aviasiyasının zərbələri Liviya ordusunun döyüş qabiliyyətini bərpa etməyə imkan vermədi. Ərzağın, sursatın, yanacağın və ehtiyatların daşınması çox çətinləşmişdi. Avtomobil kalonları marş zamanı məhv edilirdi. Livianın HHM sistemi məhv edildi, bu da NATO-ya Tripolinin içərilərində desant əməliyyatının keçirilməsinə imkan verdi.

İlk baxışdan Suriyanın HHM-i Liviya analoqundan əsaslı olaraq fərqlənirdi, Suriyanın HHM şəxsi heyəti Liviya ordusunun bütün şəxsi heyətindən bir qədər az idi və sıxlığa gəldikdə isə bütün ərəb ölkələrini üstələyirdi. Suriyanın HHM qoşunları 80% köhnə silah növü ilə silahlanıb. Onların bir hissəsi modernizasiya keçib, lakin bu da vəziyyəti xilas etmir. İyirmi ilin konfliktlərinin nəticəsinin reallığı olaraq müasir NATO aviasiyasına onlar təhlükə törətmir. Lakin 200-ə qədər döyüş qabiliyyətli ZRK müasir aviasiya üçün də real təhlükə ola bilər. Suriyanın HHM-nin silahlanmasına “BYK” ZRK bu qəbildəndir. Bu komplekslər öz effektivini Gürcüstanda 2008-ci ilin avqustunda Rusiya HHQ qarşı mübarizədə sübut edib.

Suriyalılar 2007-ci ildə Rusiya ilə kontrakt bağlayıb və “BYK-M3” kompleksin əldə edərək HHM-nin effektivini artırıb. Digər tərəfdən, suriyalıların sərəncamında 48 uzaq fəaliyyətli C-200 ZRK var. NATO ekspertləri təsdiq edirlər ki, SSRİ-dən qalma C-200 ZRK alyans aviasiyası üçün güclü rəqibdir.

Suriyada 1982-ci ildə 190 km məsafədə uzaq radiolokasiya müşahidəçisi E-2C “Xokay” vurulmuşdur. Bundan sonra amerikalılar İsrailə kömək etməkdən əl çəkildilər və aviasiya qrupunu Livan sahilindən uzaqlaşdırdılar.

Suriya rəhbərliyi müasir müharibələrdə HHM-in vacibliyini bildirdi. Burada, 1982-ci ildə Suriyalıların Livanda aviasiya zərbələri ilə darmadağın olmasının böyük rolu vardır. SSRİ-nin

köməyi ilə suriyalılar döyüş qabiliyyətini pərpa etməyə nail oldular və bundan sonra səmanın müdafiəsinə diqqəti artırdılar.

Suriyanın HHQ-nin 400-ə qədər qırıcıları vardır. Lakin bu, NATO-nun HHQ və HDD aviasiyasına qarşı davam gətirməsi üçün kifayət etmir, çünki burada “keyfiyyət-kəmiyyət” xarakteriskalarını müqayisə etmək lazımdır. 400 Suriya döyüş maşınının döyüş tapşırığının yerinə yetirməsi üçün dördə birinin istifadə ediləcəyini demək olar. Suriyalıların sərəncamında hal-hazırda müxtəlif modifikasiyalı altmışa qədər Miq-29 və otuza qədər Miq-25 təyyarələri var.

Suriya rəhbərliyi dəfələrlə HHQ və HHM modernləşdirməyə və rusiyadan Su-27, Miq-29 və Miq-31 almağa çalışıb. Lakin israililər və amerikalılar əlindən gələni etdilər ki, bu sazişlər bağlanmasın. Xüsusilə İsrail tərəfi Miq-31 təyyarələrinin satışına qarşı çıxış edirdilər, danışıq cəmi 6-8 maşından gedirdi. İsraililər deyirdilər ki, Suriya aqressiyaya hazırlaşır, halbuki bu təyyarələr raket bomba zərbələri endirə bilmirlər. Suriya aviasiyasının Misir və Livia ilə müqayisədə pilotlarının hazırlığı daha yüksəkdir.

Nəhayət, Suriya HHM bir zəif yeri də - onun radiotexniki qoşunlarıdır. RLS böyük bir hissəsi artıq dərəcədə köhnəlmişdir. Düzdür, Suriyalılarda daha müasir RLS var, məsələn, ПРВ-13, ПРВ-16 onlar SSRİ sıahlı qüvvələrinin silahlanmasında 1970-ci illərdən dururlar və daha böyük etibarlılıq, maneələrə davamlılıq və radiolokasiya əleyhinə raketlərdən müdafiəsi ilə fərqlənilir.

Suriyalılar yaxşı başa düşürlər ki, məhz qərb texnikası İraq Silahlı Qüvvələrinin zəif yeri olub və 1991-ci ildə onun darmadağın edilməsinə səbəb oldu. Fransa və Amerika öz silahlarını özlərinə qarşı işlətməyə imkan vermədilər, yəni onları xüsusi cihazlar vasitəsi ilə sadəcə olaraq söndürdülər. Həmin cihazlar məmulatın üstündə satılmışdır. Təcrübə göstərdi ki, havadan kütləvi aqressiyasının qarşısını almaq üçün əsas vasitə nə güc, nə də ki, texniki mükəmməllik deyil, yalnız etibarlı HHM sisteminin olmasıdır. Beləliklə, Suriya hakimiyyəti HHM qüvvələrinin döyüş imkanlarının artırılması, döyüş qabiliyyətinin yüksəldilməsi üçün tədbirlər gördü. Bu da müharibənin gedişində çoxsaylı hava hücumlarının effektiv şəkildə dəf olunmasına şərait yaratdı.

Suriya HHM qoşunlarının müasir vəziyyəti. 2016-cı ilin oktyabrına Suriyanın HHM tam olaraq bərpa olunmuşdu, hər bir uçan obyektı vurmağa hazır vəziyyətdə idi. 2018-ci ilin məlumatlarına görə Suriyanın HHM təşkilatı olaraq C-200 ZRK ilə silahlanmış 3 HHM alayından, 30 C-75 və C-75M, 200 “Kub”, 140 C-125 “Neva” və C-125 “Peçora”, 60 “Oca” ZRK ilə silahlanmış 4 HHM diviziyasından ibarətdir və 20 000 nəfərdən çox şəxsi heyəti mövcuddur, həmçinin, yüksək döyüş qabiliyyətli HHM sistemlərinə universal, mobil və müstəqil tapşırıq yerinə yetirə bilən 36 ədəd «Панцирь-С1» ZRTK da bu siyahıya əlavə edilməlidir. Bu kompleksin hərəkətdə və ya tam passiv rejimdə təyyarə və döyüş sursatlarını 20-dən 40 km qədər vurma imkanı var. 50 komplektə qədər artırılması ehtimal olunur.

Hava həmləsini əvvəlcədən aşkar etmək üçün 1J222 “Avtobaza” passiv aşkar etmə sistemi istifadə oluna bilər.

Suriyalıların öz HHM-nin güclənməsinə 2017-ci ilin sentyabrında Deyr-əz-zor rayonunda olan hadisələr təkan verdi. Belə ki, İsrail HHQ Amerikalıların köməyi ilə köhnə C-125 ZRK mühafizə edilən məxfi obyektı məhv etdilər. Suriya rəhbərliyi HHM-ni gücləndirmək üçün «Бук-М2-Э» və «Панцирь-С1» ZRK ala bildi və onları Türkiyənin sərhədi boyu yerləşdirdi.

Suriyanın HHM qoşunlarında ZRK sistemlərindən başqa uzaq radiolokasiya aşkaretmə və idarəetmə təyyarələri ilə qarşılıqlı əlaqədə olan zenit artilleriyası (ZA), radiotexniki vasitələr (RTV), radioelektron mübarizə vasitələri (REM) və qırıcı-tutucular daxildir. Qərbdə bu mürəkkəb və çox komponentli sistemləri “sistemlərin-sistemi” adlandırırlar.

Rusiyanın HKQ-nin Suriyada əməliyyatları. 1984-cü ildə Sovet qoşunlarının Suriyadan çıxarılmasından sonra, ilk dəfə olaraq Rusiyanın Suriya Ərəb Respublikasında hərbi əməliyyatı 30 sentyabr 2015-ci ildən etibarən başlayıb və indiyənə qədər davam edir. Məqsəd - “Qanuni hökuməti ölkədə bərpa etmək və siyasi kompromis üçün əlverişli şərait qurmaq, İŞİD terror qruplaşmasını ortadan qaldırmaqdır. Bu əməliyyat Sovet İttifaqı dağılandıqdan sonra, onun hüduqlarından kənarda Rusiya SQ-nin ilk döyüş əməliyyatı oldu.

Amerikalı ekspertlərin fikrinə görə, Rusiyanın münaqişəyə girməsi hərbi əməliyyatların istiqamətinin radikal dönüşünə səbəb oldu. 2018-ci ilin əvvəlinə aydın oldu ki, Rusiyanın koalisiyası (Suriya, İran və müxtəlif yerli özünümüdafiə dəstələri) strateji tapşırıqların yerinə yetirilməsinə yaxındır. Rusiya ordusunun Suriyada döyüş əməliyyatları yeni döyüş platformalarının və silah sistemlərinin poliqon sınaqlarına çevrilmişdi. Rotasiya tez-tez keçirilməsi nəticəsində Suriya əməliyyatı SQ şəxsi heyətinin döyüş təcrübəsini artırdı. Suriyada təcrübə almış komandir heyəti vəzifə təyinatında irəliləyərək müasir ordunun tələblərinə uyğun olaraq hərbi təfəkkürü və qabaqcıl texnologiyaları formalaşdırdı.

2015-ci ilin avqustunda Rusiya və Suriya arasında Xmeymin aerodromunda Rusiya aviasiya qrupunun bazalaşması haqqında saziş bağlandı. Rusiyanın iştirakı ilə Suriyada birləşmiş HHM sistemi yaradıldı. Bu sistem bütün hərbi və strateji obyektlərin, o cümlədən Latakiya aerodromunun mühafizəsini təşkil edir.

24 noyabr 2015-ci il tarixində hava hücumundan müdafiəni gücləndirmək məqsədi ilə "Fort" HHM sistemi ilə silahlanmış raket kreyseri "Moskva" Latakiya rayonunda lövbər saldı. 25 noyabrda isə Rusiyaya məxsus "Xmeymin" bazasında C-400 ZRK yerləşdirməsi elan olundu. Yayılan məlumatlara görə 26 noyabrda kompleks açıldı və fəaliyyətə başladı.

Rusiyanın hava-kosmik qüvvələrinin Xmeymin aerodromunda təhlükəsizliyini 2015-ci ilin dekabrından HHM qruplaşması təşkil edir. Onun əsas tərkibi «Панцирь-С1» zenit-raket-top kompleksləri və "Krasuxa" REM sistemindən ibarətdir.

KİV məlumatına görə 2016-cı ilin oktyabrında Tartusda Rusiya hərbi dəniz bazasının mühafizəsini gücləndirmək və sahilyanı zonada HDD-nın gəmilərinin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə C-300VM ZRK göndərilmişdir.

2017-ci ildə Suriya HHM qruplaşması ilə Rusiya silahlı qüvvələrinin əsas bazalaşma yerində Xmeymin aerodromu rayonunda vahid HHM sistemi yaradıldı. Vahid HHM sistemi Rusiya və Suriya hava kəşfiyyat vasitələrinin informasiya-texniki bağlantısını təmin edir, Suriya radiolokasiya stansiyalarından informasiya Rusiya qruplaşmasının idarəetmə məntəqələrinə göndərilirdi.

Hərbi əməliyyatların dəstəklənməsində Rusiyaya məxsus peyklərdən və pilotsuz uçuş aparatlarından geniş istifadə. Əldə olunan məlumatlara görə Rusiya HKQ Suriyanın ərazisini nəzarət altında saxlamaq üçün və kosmik kəşfiyyat üçün 10 peykdən istifadə edir, onlar növbə ilə radioelektron kəşfiyyat aparırlar, eləcə də rəbitəni təmin edirlər. Bu məqsədlə peyklərin bir neçəsinin orbitləri korreктə olunmuş və məlumat tam xarakterli alınır.

11 dekabr 2017-ci ildə Rusiya prezidenti Vladimir Putin Xmeymin aviabazasına gəldikdə Rusiya qoşunlarının Suriyadan çıxarılması və döyüş əməliyyatlarının bitməsinə elan etdi, lakin beynəlxalq sazişlərə əsasən Suriyada Rusiyanın bazalaşma məntəqələri qalır.

Əməliyyatın gedişi. Rusiya hərbi jurnalistləri Suriya zenitçilərinin işlərinin effektivliyindən statistik məlumat verirlər. Belə ki, HHM qüvvələri Amerika və müttəfiqləri tərəfindən atılan 103 qanadlı raketin 71 ədədini məhv etmişdir. Yeddi aerodroma vurulan zərbənin qarşısı alınmış (Düvəli, Dumeyr, Bley, Şayrat, Tifor, Məzzə və Xoms), obyektlərdə ciddi dağıntı olmamışdır, lakin Bəsrə və Caraman yaşayış məntəqələrində yerləşən elmi tədqiqat mərkəzi zenit-atəş müdafiəsi zəif olduğundan "Tomoqav"-lar tərəfindən məhv edilmişdir.

Beləliklə, hücumu müxtəlif komplekslərlə qarşılıq verməklə vurulub: «Панцирь»-23 hədəf, «Бук»-23 hədəf, «ОСА»-5 hədəf, «С-125»-5 hədəf, «Стрела-10»-3 hədəf, «Квадрат»-11 hədəf.

10 fevral 2018-ci ildə Suriya HHM bölmələri İsrailin HHQ-nin F-16 təyyarəsini vurmağa nail oldu. 14 aprel 2018-ci ildə Suriya HHM bölmələri ABŞ, Britaniya, Fransanın obyektlərə kütləvi raket zərbəsini dəf etdilər. Raket zərbələrinin dəf olunmasına 112 ədəd zenit-raketi istifadə olundu, 103 hədəfdən 71 hədəf məhv edildi. Həmləni dəf etmək üçün C-125, C-200, "Buk", "Kub", "Osa" "Sterla-10" kompleksləri istifadə olunurdu.

Rusiya bazalarına hava hücumlarının dəf olunması. 28 dekabr 2017-ci ildə Rusiyanın Xmeymin aviabazasını mühafizə edən Rusiyanın «Панцирь-С1» zenit-raket-top kompleksləri İdlib rayonundan atılan 2 raketini məhv etmişdir.

5-6 yanvar 2018-ci ildə Xmeymin aviabazasının və Tartus məntəqəsinin təhlükəsizliyini təmin edən sistemin vasitəsi ilə terrorçuların təyyarə tipli pilotsuz uçuş aparatlarının istifadəsi ilə kütləvi həmlələrin qarşısı alındı. 13 hədəfdən 6-sı REM vasitələri ilə nəzarət altına götürmək götürmək mümkün oldu, 7-si isə «Панцирь-С1»lə məhv edildi. Müdafiə nazirinin məlumatına görə tutulan PUA-rın məlumatlarını açandan sonra onların buraxılma yeri 50 km məsafədə müəyyən edilmişdir.

17 sentyabr 2018-ci il tarixində Suriyada İL-20 təyyarəsinin vurulmasından sonra Rusiya prezidenti Putin Suriya HİM-nin gücləndirilməsi üçün qərar qəbul etmişdir. Qərara əsasən Rusiya Müdafiə nazirliyi Suriyaya təmənnasız C-300 Zenit-raket komplekslərin göndərilməsi qərara alındı və Suriyanın HİM komanda məntəqələri Rusiya silahlı qüvvələri tərəfindən avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri ilə təmin olunması nəzərdə tutulmuşdur.

“ФАВОРИТ” C-300-ün Suriyada əhəmiyyəti. “Zvezda” xəbər mənbəsi C-300-ün yaxın şərqdə güclər nisbətini necə dəyişməsinə yazır. Müasir ZRK C-300 “ФАВОРИТ”-in Suriyaya gətirilməsi həm siyasi həm də hərbi nöqteyi-nəzərdən Rusiyanın əsas müttəfiqi olan Suriyanı qoruyur, həm də regionda qüvvələr nisbətini dəyişir

Suriyalıların yüksək xarakteristikalı, müasir texnologiyalı C-300 ПМУ-2 “ФАВОРИТ” əldə etməsi, şəxsi heyətin öyrədilməsi üçün bir neçə aydan bir neçə ilə qədər vaxt tələb olunurdu. C-300 zenit-raket komplekslərinin Suriyanın HİM qüvvələrinin sərəncamına verilməsi müharibənin gedişində düşmən aviasiyasının üstünlüyünü və qanadlı raket zərbələrinin effektivliyini xeyli dərəcədə aşağı salacağını deməyə imkan verir.

NƏTİCƏLƏR

1.Suriya HİM sistemləri yarım əsr ərzində müharibələrdə sınaq edilmiş inkişaf mərhələsi keçərək, zenit-pulemyot-artilleriya mərhələsindən başlayaraq müasir zenit-raket sistemlərinə qədər çatmışdır və bu vasitələrlə düşməni itkilərə məruz qoya bilmişdir.

2.Suriya dövləti HİM-in vacibliyini nəzərə alaraq, onun daima modernləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirmişdir.

3.60-70-ci illərdə Suriya HİM sistemləri üçün rəqib İsrailin HHV olmuşdusa, 80-ci ildən indiki dövrümüzdə qədər periodik olaraq artıq ABŞ, İngiltərə, Fransa kimi iri dövlətlərin HHQ də bu siyahıya əlavə olunmuşdur.

4.Suriyanın HİM təşkilində, silah və texnika ilə təminatında, həmçinin şəxsi heyətin hazırlığında, əvvəlcə Sovet ittifaqının sonra isə Rusiyanın müstəsna rolu olmuş və vardır.

5.Suriyada 60-70-ci illərin HİM döyüşlərində tətbiq edilən HHV əsasən təyyarə və vertolyotlar idi, lakin 80-ci illərdən sonrakı dövrdə HHV kimi PUA-lar, qanadlı raketlər, müxtəlif təyinatlı operativ taktiki raketlərlə mübarizə dövrü başlamışdır. HİM döyüşlərinin aparılmasında REM kəşfiyyatına və vasitələrinə xüsusi yer verilir.

ƏDƏBİYYAT

1.Командующий группировкой войск РФ в Сирии дал первое интервью. Российская газета. 23.03.2016.

2.Два года операции в Сирии: чего добилась Россия и какой ценой "Русская служба BBC" 29.09.2017

3.Основные этапы российской операции в Сирии // Хроника, 12.12.2017.

4.Россия и Сирия создали единую систему ПВО на территории республики / ТАСС, 25 августа 2017

5.Минобороны России дополнительно перебросило в Сирию беспилотники и РЛС | РИА Новости

6.Боевики вышли в воздушное пространство. Военные отбили атаку беспилотников на российские объекты в Сирии // “Коммерсант”, 09.01.2018